

KRAJANÉ

Mimo území České republiky žijí v současnosti téměř dva miliony lidí, kteří se hlásí k českému původu. Mnozí z nich představují již několikátou generaci potomků původních vystěhovalců, takže již česky nemluví, ale uchovávají si povědomí sounáležitosti s českým národem. Pěstují kulturu země svých předků a seznamují s ní své okolí v zemích, které se jim staly novým domovem. Další z nich vyhnaly až bouřlivé politické události poloviny 20. století a následujících let. MZV si váží dobrého vztahu zahraničních Čechů k původní vlasti a usiluje o udržování smysluplného a konstruktivního dialogu s těmi členy našich zahraničních komunit, kteří o něj projevují zájem.

MZV ČR v krajanské oblasti spolupracuje s dalšími pracovišti státní správy, jichž se různorodá krajanská problematika týká, např. se Stálou komisí Senátu Parlamentu ČR pro krajany žijící v zahraničí, s podvýborem pro krajany při zahraničním výboru Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR a s dalšími pracovišti. Důležitou roli má spolupráce s občanskými sdruženími na území ČR zaměřenými na zahraničí. Nezastupitelnou složkou této činnosti je každodenní působení ČRo 7 – Radia Praha (zahraničního vysílání Českého rozhlasu).

Rok 2007 byl druhým rokem, kdy byl uveden do praxe „Program podpory českého kulturního dědictví v zahraničí na léta 2006 až 2010“, tj. usnesení vlády ČR č. 1622 ze dne 14. 12. 2005, jímž se vláda zavázala poskytnout na různé druhy podpory krajanských komunit a výuky českého jazyka a literatury v zahraničí každoročně více než 50 mil. Kč, v časovém horizontu pěti let (2006–2010) pak celkovou sumu přesahující 287 milionů Kč.

Největší zájem a značný pochvalný ohlas, stejně jako v minulých letech, vyvolal soubor programů na podporu vzdělávání krajanů v českém jazyce – intenzivní čtyřtýdenní kurs českého jazyka pro krajany v Dobrušce s 58 účastníky z 29 zemí, semestrální studijní pobyty a vysílání českých učitelů ke krajanským komunitám. Nově k nim přibyl metodický kurz výuky českého jazyka, který během dvou týdnů v září 2007 proškolil dvacet místních krajanských učitelů z osmnácti zemí v aktuální metodice výuky a nabídl jim podněty, na jejichž základě pak ve svém působišti mohou vyučovat češtinu novými metodami. Realizace těchto kurzů a studijních pobytů si vyžádala náklady ve výši cca 4 mil. Kč.

Semestrální studijní pobyty pro krajanů pokračovaly v roce 2007 na Univerzitě Karlově v Praze a Masarykově univerzitě v Brně. Ve vybraných oborech, s těžištěm v českém jazyce, literatuře, historii a kulturologii, bylo přiděleno celkem 29 semestrálních stipendií vysokoškolským studentům z devíti zemí – Argentiny, Bosny a Hercegoviny, Bulharska, Gruzie, Chorvatska, Německa, Ruska, Švédska a Ukrajiny. Ani v tomto případě počet zájemců neklesá. Absolventi studijních pobytů přispějí po návratu z ČR svými aktuálními znalostmi k šíření informovanosti o vlasti svých rodičů a prarodičů.

Ke krajanickým komunitám bylo nákladem téměř 14 mil. Kč vysláno dvanáct českých učitelů. Ve školním roce 2006/2007 působili v devíti zemích (dva v Argentině – jeden z nich částečně i v Paraguayi, dva v Brazílii, jeden v Německu u Lužických Srbů, dva v Chorvatsku, jeden v Rusku, jeden na Ukrajině, tři v Rumunsku – dva z nich zajišťují na kurzy i ke krajanům do Srbska). Důležitým faktorem působení učitelů je jejich všestrannost, která je také jedním z kritérií jejich výběru. Práce učitele spočívá nejen ve výukové činnosti, ale i v osvětové a organizační pomoci – naši pedagogové se účastní přípravy i prezentací etnokulturních a propagačních krajanických projektů (např. folklorních vystoupení, koncertů a divadelních představení), pracují s dětskými soubory, podílejí se na budování knihoven a shromažďují dokumenty o životě našich komunit, podílejí se na vydávání místního krajanického tisku aj.

Součástí programu je i podpora činnosti lektorátů českého jazyka a literatury v zahraničí v kompetenci Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy ČR (MŠMT). Tyto lektoráty nejsou výlučně určeny krajanům, ale obecně všem zájemcům o bohemistiku bez ohledu na národnost či původ. V roce 2007 bylo částkou více než 13,5 mil. Kč přispěno na chod 45 lektorátů ve 24 zemích, z toho pěti mimoevropských (Čína, Egypt, Indie, Izrael, Mongolsko). Evropské lektoráty pokrývaly plochu téměř celé Evropy (od Belgie a Bulharska až po Srbsko a Velkou Británii).

Důležité místo v pravidelné činnosti odboru zaujímá administrace finanční podpory konkrétním projektům dvou velkých skupin nestátních neziskových organizací – první skupinu tvoří zahraniční organizace se vztahem k ČR (krajanické spolky, společnosti přátel ČR, sdružení bývalých absolventů českých škol, sdružení bohemistů), druhou skupinu tvoří tuzemská občanská sdružení spolupracující se zahraničím. Finanční podpora zahraničním spolkům je poskytována formou peněžních darů, finanční podpora tuzemským subjektům je poskytována formou dotací.

V roce 2007 se o podporu MZV ucházelo 170 krajanských spolků a společností přátel ze 45 států světa (abecedně od Argentiny po Venezuelu) – na projekty těchto žadatelů bylo vyčleněno 10.368.000 Kč. Značnou část tvořily peněžní dary na vydávání celoplošných nebo regionálních krajanských časopisů, informačních bulletinů a dalších spolkových publikací, dále příspěvky na svépomocnou výuku češtiny ve spolcích, na shromažďování archivních materiálů, na budování spolkových knihoven, na etnokulturní prezentace při příležitosti tradičních svátků, na výstavy, taneční a hudební představení, besídky pro krajanské děti apod.

Z realizovaných projektů připomeňme kromě tradičních etnokulturních akcí (dožínky, mikulášská, svatováclavské oslavy) např. popularizační činnost Kulturního centra J. A. Komenského v Argentině (výstava „Žena v české malbě“, semináře o Komenském, propagace české hudby XX. století) nebo Nadace Symposium C/S v Nizozemsku (symposium „Proměny českého jazyka v éře globalizace“). Komenského klub v Nebrasce oslavil sté výročí výuky češtiny.

Kromě zmiňovaných peněžních darů na spolkové projekty byly přes velvyslanectví a konzuláty ČR poskytnuty krajanským komunitám – zejména pro potřeby krajanských škol, zájmových kroužků a kursů – učebnice, učební pomůcky a jiné věcné dary. Připomeňme i „nehmotné“ formy spolupráce: některé zastupitelské úřady udržují místní krajanské knihovny či videotéky, umožňují pravidelné schůzky krajanů, pomáhají při výuce češtiny aj. Samozřejmostí jsou zvání krajanů na kulturní a společenské akce, a naopak účast diplomatů na významných akcích krajanských komunit.

Důležitým projevem dlouhodobého zájmu o krajany v zahraničí je finanční pomoc České republiky při opravě škol a krajanských kulturních zařízení, která probíhá od roku 1996. Řada spolků vlastní, nebo má v dlouhodobém pronájmu objekty sloužící vzdělávání a kulturnímu vyžití krajanů, které byly postaveny většinou počátkem minulého století, tudíž postupem času často chátrají a spolek sám není schopen ze svých zdrojů zajistit jejich opravu. V roce 2007 bylo poprvé přispěno na opravy objektů krajanskému spolku v Austrálii (peněžní dar na rekonstrukci elektrických rozvodů Čs. Country Clubu v Kemps Creeku), dále byly realizovány menší opravy v Argentině, Bosně a Hercegovině, Kanadě, Rumunsku, Rusku, Srbsku, na Ukrajině a v USA. Pokračovaly dlouhodobé projekty oprav v Chorvatsku a přechodovým rokem byl uzavřen dlouhodobý projekt oprav objektů v Rumunsku, které se stalo členem EU a bude čerpat prostředky z unijních fondů. Novým prvkem v této kategorii je zřízení fondu na havarijní urgentní opravy (jsou do něj vloženy nedočerpané prostředky

z položky oprav), který slouží k momentální pomoci v havarijní situaci, kdy je možno i menší částkou provést dílčí opravu, a tak odvrátit hrozící nebezpečí velké opravy. V roce 2007 byla na havarijní opravy v Chorvatsku, Paraguayi, Rumunsku, na Ukrajině a v USA využita suma 800 tis. Kč, z níž byla např. sanována havárie rozvodů odpadu v chorvatském Hercegovci nebo opravena bouří poškozená část střechy Asociace českého dědictví v americké Louisianě. Celková částka na všechny opravy a údržbu činila 10 mil. Kč a byla plně využita.

Na projekty nevládních neziskových organizací se sídlem v ČR, které spolupracují se zahraničím v krajské, kulturní či školské oblasti, bylo z rozpočtu MZV vyčleněno téměř 5 mil. Kč.

Na sklonku roku 2006 došlo po sedmi letech ke změně ve spolupráci s vydavateli *Českých listů* – měsíčníku, který zprostředkovává vzájemné poznání mezi našimi komunitami ve světě. Počínaje lednem 2007 již časopis nevycházel jako měsíčník v papírové podobě (která byla často v některých člancích neaktuální, než došla k adresátům), ale stal se dostupným na internetové adrese www.czech.cz/ceskelisty (včetně elektronického archivu dosud publikovaných čísel). Oblíbená čtyřstránková rubrika *Krajské panoráma* se od ledna 2007 stala součástí české jazykové mutace tištěného dvouměsíčníku *Vítejte v srdci Evropy*. Setrvalý zájem o *České listy* v papírové podobě, jak byl signalizován z čtenářského ohlasu, nicméně způsobil, že v prosinci byla vydána *Ročenka ČL 2007* s nejzajímavějšími články a informacemi z uplynulého roku.

Krajané, kteří projeví zájem o trvalé přestěhování do ČR, mají možnost v souladu s usnesením vlády č. 72/1996 o zásadách politiky vlády ČR ve vztahu k přesídlování cizinců s prokázaným českým původem (krajanů) tak učinit na základě prokázaného českého původu z důvodů hodných zřetele podle platného zákona o pobytu cizinců na území ČR. Prozkoumávání listinných dokladů svědčících o českém původu žadatele patří také do kompetence MZV ČR. V kladném případě pak MZV ČR vystavuje „Potvrzení o příslušnosti k české krajské komunitě v zahraničí“, které je součástí žádosti o trvalý pobyt zahraničního Čecha. V roce 2007 bylo přijato 349 žádostí, z toho bylo 336 vyřízeno kladně. Nejvíce zájemců o potvrzení bylo z Ukrajiny, Ruska, Rumunska a Moldavska.

Jedním ze základních trvalých úkolů MZV ČR v krajské oblasti je evidování krajských spolků, společností přátel ČR a obdobných organizací všeho druhu v zahraničí. Získané informace v podobě přehledného čtyřdílného adresáře lze nalézt na internetové

stránce MZV pod adresou www.mzv.cz/kultura. Údaje jsou aktualizovány každý měsíc. Zájemci si tedy mohou touto cestou vyhledat v adresářích značnou paletu kontaktů: adresy krajanských spolků a obdobných sdružení ve více než 80 zemích světa, adresy krajanského tisku, adresy českých občanských sdružení spolupracujících se zahraničím a adresy institucí, v nichž lze studovat bohemistiku. Již dva roky je v provozu internetový portál www.krajane.net, zdroj informací pro krajany a diskusní tribuna, otevřená všem zájemcům. Portál je spravován Českým rozhlasem 7 – Radio Praha.

Od roku 1997 má MZV možnost vyjádřit svůj dík jednotlivcům i spolkům udělením statutárního resortního ocenění za šíření dobrého jména ČR v zahraničí, *Ceny Gratias agit*, každoročně předávané ministrem zahraničních věcí. Ocenění se udílí na slavnostním ceremoniálu v Černínském paláci. V roce 2007 byla cena udělena šestnácti jednotlivcům a dvěma sdružením.